

Head sõbrad,

aitäh kutse eest üritusele, mida aastate pärast kutsume ehk ajalooliseks.

Ilmselt on järgmised linnade ja valdade päevad teistsugused, sest jõustunud on pikalt ette valmistatud haldusreform.

Üleeile Riigikogusse jõudnud reformikava kõige tähtsam arutelu on parlamentaarse debati kujul veel ees. Juba täna võib ennustada, kui tuliseks see kujuneb. Loodan, et omavalitsused on siin häälekad ja asjalikud partnerid. Annan ka omalt poolt diskussiooni väikese panuse.

Olen üheksa aastat pidanud tegemata haldusreformi meie saamatuse üheks musternäiteks. Ma pole kahelnud, et riigi- ja kohaliku omavalitsuse reform on möödapääsmatu. Eesti rahvastik vananeb ja kahaneb, ootus elujärje paranemisele kasvab, linnastumine on paljude jaoks lõplik.

Me näeme, kuidas infotehnoloogia on pöördumatult muutnud paljude Eesti inimeste suhtlemist oma riigiga. Asjaajamine on kiirem ja sujuvam, vigu on vähem, säästame inimesi ja nende närve. Aga samas näeme sedagi, et kiire internet pole veel kõikjale jõudnud ja lairiba ühendusele ligipääs on endiselt maal lahendamata. Nüüd tuleks majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumil pöörata nägu lõpptarbija poole ning leida toimivad lahendused niinimetatud viimase miili probleemile.

Eesti rahvastikutiheduse juures jäävad omavalitsused alati rahvaarvult ja pindalalt erinevaks, erinev on ka elanike demograafiline profiil.

Teostamatu ühtlustamispuud – et kõik oleksid võimalustelt võrdsed – raiskab asjatult inimeste raha ja aega. Elu on paraku nii kulgenud, et mõnes omavalitsuses peaks olema viis lasteaeda ja mõnes teises vaid üks. Sest seal on vaja rohkem eakate päevakeskusi ja hooldekodusid.

Sel põhjusel kutsungi kõiki otsustajaid ja väitlejaid pöörama selle reformi puhul tähelepanu põhiküsimusele. Kas ja kuidas loob kavandatav reform eeldused, et inimeste elu ühes või teises omavalitsuses läheb lõpuks paremaks?

Kõik muud eesmärgid tulgu pärast, siis, kui põhiküsimusele on vastus selge.

Ma ei nõustu nendega, kes peavad reformi sihina silmas midagi muud.

Lihtsalt kokkuhoidu. Või lihtsalt suuremaid omavalitsusi. Kas suurem on iseenesest tugevam? Kas suurem vald või linn on ilmtingimata ühe elaniku kohta jõukam? Ei pruugi ju.

Küll aga kõlab minu jaoks lihtsustatult küsimus: kas liites seitse vaest valda saame kokku ühe rikka? Küsida tuleb hoopis: kuidas teha nii, et seitsme valla ühinemisel tekiks kompetentselt juhitud, tugev ja konkurentsivõimeline omavalitsus, kes suudab oma elanikele tõe poolest toeks olla?

Selline omavalitsus, kuhu inimesed jäävad ja kuhu tööandjal tasub investeerida. Kui on tööd, siis elu kestab.

Mistahes reformil või muul ümberkorraldusel on mõte vaid siis, kui selle tulemusel läheb elu Eestis edukamaks. Kui tuleb juurde turvatunnet, eelkõige just selle sõna sotsiaalses tähenduses.

Teiseks ootan ausust. Pole õige ega õiglane anda reformi käigus lubadusi, mida pole kavaski või siis võimalik täita. Uus halduskorraldus ei pane uutes ja suuremates vallakeskustes kerkima uusi teatreid, haiglaid ja spordihalle.

Suuremate keskuste ja ääremaa erinevused jäävad paljuski alles. See on paratamatu.

Kogu reformi mõte on teha nii, et elu kõikjal Eestis - igas külas - oleks võimalik ja praegusega võrreldes paremini korraldatud.

Eelkõige tähendab see paindlikku transpordikorraldust, sest teekilomeetreid jääb Eestisse ka pärast haldusreformi umbes 57 000. Neid vahemaid vallapiirid ei muuda. Elamise viis jääbki linnas ja maal erinevaks. Õnneks jääb.

Nähkemgi selles võimalusi, mitte traagikat.

Kolmandaks – rahast peab ka rääkima. Ressurss tuleb suunata sinna, kus seda on kõige rohkem vaja. Siin läheb tarvis ette vaatavat julgust, samuti senistest dogmadest lahti laskmist. Võib-olla tuleb koos haldusreformiga ümber kirjutada ka mõned maksupoliitika peatükid. Ärgem kartkem neidki ideesid.

Ent eelarve ja selle kujunemise viis ei ole imevits.

Lisaraha ei lahenda automaatselt kõiki probleeme ja haldusreformi põhjuseks pole raha kokkuhoid tulevikus. Riigieelarve raha jaotamise põhimõtete kõrval on tähtis ka oskus seda raha kohapeal kasutada. Tavaliselt ei ole omavalitsustes raha üle, kuid kriitiliselt vajalikud teenused peavad alles jääma. Need aga ei lähe aastatega odavamaks, pigem üha kallimaks.

Ja neljandaks – palun, õpime oma vigadest. Kui Riigikogu võtab küll suveks vastu haldusreformi vormi, ent viskab sisuliste küsimuste lahendused tulevaste rakendusaktide varna, siis võib haldusreformiga minna täpselt niisamuti nagu läks kooseluseadusega.

Lõputu hulk kurje sõnu, vastasseisu, aga sisuliselt midagi ei muutu.

Sest esimesele küsimusele – kas ja kuidas reform inimese elu paremaks teeb – ei osatud või ei

tahetud vastata.

Kui suudame neist põhimõtetest lähikuudel kinni pidada, siis jõuame ka toimiva lahenduseni. Ja miski ei teeks mulle rohkem rõõmu kui võimalus kuulutada veel oma ametiajal haldusreformi seadus välja.

Meil ei ole enam väga palju aega. Vastupidi. Pidagem meeles, et järgmised kohalikud valimised toimuvad pooleteise aasta pärast, oktoobris 2017. Nii võib ehk veidi järsult, kuid samas põhjusega öelda, et haldusreform nagu seda praegu kavandatakse, on võimalik viimast korda. Nüüdse ebaõnnestumise järel oleksime seisus, kus riik kehtestab end lihtsa valemiga – üks maakond võrdub üks omavalitsus.

Et meil oleks tarkust kasutada praegust võimalust, soovin kõigile jõudu, edu ja sisukat arutelu.

Ma tänan.